

Fosterhjemsavtalen

Fosterhjemsavtalen er en viktig avtale for fosterforeldre. Dette er det rettslige forpliktende grunnlaget for fosterhjemsoppdraget. I det følgende går jeg inn på enkelte punkter i avtalen mellom den kommunale barnevernstjenesten (omsorgskommunen) og fosterforeldrene, fosterhjemsavtalen (fra 2010) og betydningen for fosterforeldre.

Formålet med avtalen

Formålet med fosterhjemsavtalen er å bidra til å avklare roller, rettigheter og plikter for fosterforeldre og det kommunale barnevernet. Ved inngåelse av fosterhjemsavtalen påtar fosterforeldrene seg oppdraget med å gi fosterbarnet et trygt og godt hjem og ivareta fosterbarnets behov for daglig omsorg. Dette oppdraget utføres på vegne av barnevernstjenesten.

Fosterhjemsavtalen er en såkalt *standardavtale*, med like vilkår som er ment å skulle anvendes på alle typer fosterhjems plasseringer for kommunale fosterhjem. Barnevernstjenesten er forpliktet til å bruke dette avtaledokumentet ved fosterhjems plassering etter omsorgsovertagelse, jf fosterhjemsforskriften § 6. Ved frivillig plassering skal den benyttes så langt den passer. Til standardavtalen skal det ligge vedlegg som er individuelt tilpasset: i form av en individuell avtale om avtalt fosterhjems godtgjøring og evt avtale om forsterkingstiltak, den fastsatte samværsavtale, og planen for barnets omsorgssituasjon. Som vedlegg til avtalen skal det også ligge en generell oversikt over fosterforeldrenes arbeidsrettslige stilling og deres sosiale rettigheter. Dette for å gi fosterforeldrene informasjon om hva det innebærer å inngå en avtale om et fosterhjemsoppdrag. Sentralt er at avtalen mellom barnevernstjenesten og fosterhjemmet fastsetter at fosterforeldrene er å anse som oppdragstaker og ikke arbeidstaker jf avtalens pkt 5.1. Idet man ikke har et ansettelsesforhold iht arbeidsmiljølovens regler, men kun en kontrakt med barnevernstje-

nesten står man uten en del viktige rettigheter og vern som arbeidstakere nyter godt av. Dette gjelder blant annet krav på tjenestepensjonsordning, sykepenger fra første dag, yrkesskadedekning, vern mot usaklig oppsigelse.

Avtaleinngåelse

Av fosterhjemsforskriften fremgår at avtalen om mulig skal inngås før barnet plasseres i fosterhjemmet. Det er viktig at fosterforeldre forbereder seg godt i forhold til inngåelse av en slik avtale, og at dette skjer før avtalen inngås og før barnet plasseres. Da er fosterhjemmet fortsatt i en posisjon hvor man kan sette betingelser for det å ta oppdraget.

Det er viktig å tenke igjennom hva man trenger for å kunne gjennomføre oppdraget som fosterhjem, samtidig vet man ikke nødvendigvis hva man trenger å avtale på dette tidspunktet.

Det er viktig å avtalefeste gode ordninger med hensyn til veiledning og avlastning etc som gjør at man tar vare på overskudd og hensyn til de andre i fosterhjemmet. Det er viktig å vite hva som skal til for at man ikke taper økonomisk på å påta seg en slik oppgave. Praxis viser at det er stor ulikhet mellom individuelle betingelser som gis av de ulike barnevernstjenester for samme type oppdrag.

Før avtalen undertegnes skal barnevernstjenesten blant annet ha gått gjennom avtalen og dens vedlegg med fosterforeldrene og redegjort for hva hvert enkelt punkt betyr. Barnevernstjenesten skal ta seg god tid til dette og forsikre seg om at partene er enige om punktene i avtalen før avtalen signeres. Fosterforeldrene skal ha mottatt og gjort seg kjent

med innholdet i *retningslinjer for fosterhjem* jf avtalens pkt 2.

Ofte vil man på dette stadiet ikke kunne se helt for seg alt man vil komme til å trenge, og dette vil bli tydelig etter hvert. Det fremgår derfor av avtalen at denne skal gjennomgås årlig og barnevernstjenesten er forpliktet til å ta stilling til ekstraressurser eller forsterkingstiltak.

Avtalens innhold

Fosterhjemsavtalen er delt i to. En del regulerer barnevernstjenestens forpliktelser og en del fosterforeldrenes. Fosterhjemsavtalen omhandler deretter opphørsgrunner og virkning av dette på avtalen. Her omtales enkelte av avtalens punkter, som erfaringsmessig kommer inn til rådgivningstjenesten i Norsk Fosterhjemsforening.

Økonomi – utgifter som ikke dekkes av standardsatsen for utgifter

Barnevernstjenesten plikter å betale avtalt fosterhjems godtgjøring, samt dekke alle nødvendige utgifter forbundet med fosterhjems plasseringen, jf avtalens pkt 6. Med hensyn til utgifter som ikke dekkes av det månedlige standardbeløpet, gir avtalens pkt 6.3.3 en detaljert oversikt over *eksempler* på typer nødvendige utgifter barnevernstjenesten skal dekke *tillegg til* de standardiserte satsene for utgiftsdekning. Her fremgår blant annet typiske utgiftsposter som tapt arbeidsfortjeneste i forbindelse med avtalte møter, kurs veiledning og lignende, dekning av reiseutgifter, utgifter til konfirmasjon mm.

Slike utgifter dekkes etter søknad fra fosterforeldre som må dokumentere utgiften.

Dette er Fosterhjemskontakts juridiske spalte der advokat Marianne Oftedahl tar opp barnevernfaglige spørsmål. Marianne Oftedahl er ansatt i Norsk Fosterhjemsforening som advokat og faglig ansvarlig.

Marianne Oftedahl

Informasjon til fosterforeldre

Det fremgår av avtalens pkt 4.1.1. at fosterforeldrene ved fosterhjemsplasseringen skal få alle opplysninger om fosterbarnet som *er nødvendig* for at fosterforeldrene skal kunne ivareta omsorgen for fosterbarnet, herunder opplysninger om barnets forhistorie, helseopplysninger, tidligere hjelpetiltak, tilhørighet, spesielle problemer, ressurser og interesser. Det fremgår at vesentlige opplysninger skal forelegges skriftlig for fosterforeldrene, og at barnevernstjenesten snarlig skal informere fosterforeldrene dersom det inntreffer nye forhold knyttet til barnet eller barnets familie som fosterforeldrene bør kjenne til. En rekke fosterforeldre erfarer dessverre å ikke ha blitt informert tilstrekkelig i forhold til fosterbarnets problematikk.

Opplæring, og veiledning

Av avtalens pkt 4.3.1. fremgår barnevernstjenestens plikt til å sørge for at fosterhjemmet får den opplæring og veiledning som er nødvendig ut ifra foster-

barnets behov. *I samråd* med fosterforeldrene, skal barnevernstjenesten finne frem til hvordan behovet for opplæring og veiledning best kan dekkes.

Oppfølging og kontroll

Barnevernstjenesten skal være tilgjengelig for fosterforeldrene og gi nødvendig veiledning.

Samlivsbrudd

Dersom fosterforeldrene bryter opp samlivet vil forutsetningen for fosterhjemsavtalen forrykkes. Avtalens pkt 5.9 fastsetter at den faller bort men henviser til pkt 7.1 om oppsigelsesadgang, som betyr at de vanlige regler for oppsigelser gjelder. Det betyr blant annet tre måneders oppsigelse. Barnevernstjenesten kan inngå ny avtale om plassering med en av fosterforeldrene dersom det anses som barnets beste.

Samvær

Det fremgår av pkt 4.4.2 at avtalen skal angi tid og sted og hyppighet av sam-

vær med foreldre eller øvrig familie, og samværsavtalen skal evalueres jevnlig med alle berørte parter. Samværsavtalen skal være vedlagt fosterhjemsavtalen. Utvidelse av samværet eller andre vesentlige endringer skal ikke skje uten at det er drøftet med barnet og fosterforeldrene.

Twister med barnevernstjenesten om avtalens fortolkning og gjennomføring

Fosterhjemsavtalen er rettslig forpliktende for så vel fosterforeldre som barnevernstjenesten.

Fosterhjemsavtalen er en avtale av såkalt privatrettslig karakter. Innholdet i denne er ikke ansett som enkeltvedtak fattet av offentlig myndighet, og kan således ikke påklages til fylkesmannen. Det fremgår av avtalens pkt 8 at ved uenighet som partene ikke greier å løse, kan foster-

foreldre henvende seg til fylkesmannen og be om hjelp til å løse konflikten. Fylkesmannen kan imidlertid kun gi en anbefaling, og har ikke hjemmel til å avgjøre tvist om hvordan avtalen skal forstås.

Buudir har imidlertid i et brev til fylkesmannsembetene av 18.10.2016 om fosterhjemsavtalen og fylkesmennenes tilsynsansvar, understreket at fylkesmennene i noen tilfeller *likevel* kan åpne tilsynssak ved enkelte konflikter som springer ut av fosterhjemsavtalen. Dette gjelder spesielt punkter som gjelder barnevernstjenestens plikt å utarbeide omsorgsplan, plikt til i god tid å planlegge tiltak etter 18 år, plikt til opplæring, veiledning, oppfølging, kontroll og tilsyn. Disse pliktene følger av barnevernloven og fosterhjemsforskriften og gjelder uavhengig av fosterhjemsavtalen. Dersom ikke barnevernstjenesten følger opp forpliktelsene på dette området, og fosterforeldre kontakter fylkesmannen, vil fylkesmannen kunne åpne tilsynssak.

Annerledes blir det mht konflikter om økonomiske forhold som hviler på avtalebestemmelsene. Imidlertid anser Buudir at også konflikter om økonomiske forhold i enkelte tilfeller kan være av en slik karakter at det blir spørsmål om barnevernstjenesten ivaretar *forsvarlighetskravet* i barnevernloven, jf barnevernloven § 1–4. Det vises til at det kan være uenighet om behov for forsterkingstiltak i form av frikjøp eller avlastning. Dersom fosterforeldre henvender seg til fylkesmannen i forbindelse med slike konflikter, kan det vurderes om det er i strid med forsvarlighetskravet ikke å iverksette den forsterkingen fosterforeldre anser nødvendig. Brevet fra Buudir bør fosterforeldre henvise til når man kontakter fylkesmannen og har gående en tvist. Du kan se brevet ved å logge deg inn på våre medlemsider.

Dersom fosterforeldre ikke får løst tvisten, vil de være henvist til å løse konflikten gjennom rettsapparatet. Det er ofte både tid- og kostnadskrevende. Man kan også benytte oppsigelsesklausulen i fosterhjemsavtalens pkt 7. Det å benytte

seg av oppsigelsesklausulen er for mange fosterforeldre siste utvei, og noe man meget nødig vil gjøre.

Oppsigelse av avtalen

Fosterhjemsavtalen kan opphøre av ulike grunner. Som følge av vedtak om at barnet skal tilbakeføres til sine foreldre, som følge av at barnet blir 18 år, som følge av at barnet blir adoptert av fosterforeldrene.

Det å si opp en fosterhjemsavtale med den følge at barnet må flytte til et annet fosterhjem, sitter langt inne for mange fosterforeldre. For barnet er det også ofte en stor påkjenning. Gode barneverntjenester ser det som aller siste utvei igjen å flytte barnet.

Fosterforeldre har krav på ordinær arbeidsgodtgjøring og evt forsterket arbeidsgodtgjøring i oppsigelsestiden, jf pkt 7.1. annet ledd. Ordinær utgiftsdekning og utgiftsdekning som et forsterkningstiltak opphører fra dagen barnet flytter ut. Det fremgår at dersom fosterforeldrene krever at barnet flytter ut før oppsigelsestidens utløp, og dette ikke skyldes forhold knyttet til barnet,

stanser all fosterhjemsgodtgjøring i det barnet flytter ut.

Av pkt 7 fremgår at fosterforeldrene og barnevernstjenesten med gjensidig frist på tre måneder skriftlig kan si opp fosterhjemsavtalen. Fosterforeldre har fri adgang til å si opp fosterhjemsavtalen. Barnevernstjenestens adgang til å si opp fosterhjemsavtalen er ikke like fri. For at barnevernstjenesten skal kunne si opp fosterhjemsavtalen, i tilfeller hvor man ønsker å flytte barnet til et annet fosterhjem, må vilkår i barnevernloven § 4–17 være oppfylt, og det må treffes et eget vedtak om flytting. Vilkår for barnevernstjenestens adgang til oppsigelse på dette grunnlag er at det har inntrådt «nye omstendigheter», eller at «hensynet til barnets beste» tilsier det.

Mange fosterforeldre er ikke klar over at en oppsigelse fra barnevernstjenestens side kan bestrides ved at man kan søke om å få partsrettigheter og klage til fylkesnemnda. I vurdering av om man er å anse som part og har klagerett på flyttevedtaket, vil fylkesnemnda vurdere bla tilknytningen mellom barnet og fosterforeldrene og varigheten av plasseringen.